

УДК 342.56:35

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.20>**В'ячеслав Бойко,**

канд. юрид. наук, докторант

Науково-дослідного інституту публічного права

ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДДІВСЬКОЇ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

У статті визначено, що адміністративні обов'язки суб'єктів суддівської публічної адміністрації – це законодавчо закріплені обов'язкові для виконання міри необхідної поведінки для забезпечення нормального, якісного функціонування судової гілки влади, що забезпечуються примусовими заходами держави. З'ясовано, що адміністративна відповідальність суб'єктів суддівської публічної адміністрації – це застосування заходів примусу держави у вигляді санкцій за невиконання або неякісне виконання суб'єктами публічної адміністрації своїх повноважень. Наголошено, що адміністративні гарантії виконання прав і обов'язків суддівською публічною адміністрацією – це запорука дотримання суб'єктами суддівської публічної адміністрації реалізації їх основної сфери діяльності. Сукупність судових органів, наділених різною компетенцією, є основою судової влади; головним їх призначенням є вирішення юридично значущих справ, що мають правові наслідки. Основними елементами адміністративно-правового статусу суддівської публічної адміністрації також є права та обов'язки. До додаткових елементів слід віднести адміністративну відповідальність та гарантії виконання прав та обов'язків. Основними органами «суддівської публічної адміністрації» є Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України, Національна школа суддів України та всі інші органи що беруть участь у забезпеченні діяльності судової гілки влади. Доведено, що суддівська публічна адміністрація займає провідне місце в державному управлінні, керується нормативно-правовими актами України і здійснює забезпечення судової гілки влади, на її основі формуються адміністративно-правові відносини між судовими органами. Зроблено висновок, що елементи адміністративно-правового статусу суддівської публічної адміністрації – це основні складники, з яких складається адміністративно-правовий статус (права, обов'язки, адміністративна відповідальність та гарантії виконання прав і обов'язків), які створені та функціонують на основі норм адміністративного права, закріплені на законодавчому рівні та призначені для ефективного функціонування судової гілки влади України.

Ключові слова: державний орган, ефективність, елементи адміністративно-правового статусу, незалежність, публічна адміністрація, судова влада.

Постановка проблеми. В адміністративному праві України досить часто зустрічається поняття «адміністративно-правовий статус» та «публічна адміністрація». Беручи до уваги таку закономірність, слід зробити висновок, що дані категорії стали провідними у цій галузі права.

Саме термін «публічна адміністрація» є провідним для адміністративної сфери правових відносин, оскільки він об'єднав усіх державних суб'єктів права, що виконують важливі функції загальнодержавного значення.

На нашу думку, буде цікавим дослідження основних елементів адміністративно-правового статусу суддівської публічної адміністрації, оскільки саме вони виконують забезпечувальну функцію судової сфери. Завдяки цим державним органам, громадяни України мають можливість справедливо та неупе-

реджено захистити власні права, обов'язки та законні інтереси.

Поняття «адміністративно-правовий статус» досліджували багато вчених-адміністративістів, однак вони акцентували увагу на інших сферах правових відносин. Першим, хто ввів поняття «суддівська публічна адміністрація», був А. Іваничук.

Таким чином, з метою більшої ефективності функціонування судової влади слід розглянути питання елементів адміністративно-правового статусу суддівської публічної адміністрації більш детально.

Огляд останніх досліджень. До проблематики елементів адміністративно-правового статусу суддівської публічної адміністрації зверталися такі вчені-юристи В. Авер'янов, А. Агапов, А. Анісімов, І. Арістова, Г. Атаманчук, О. Баранова, В. Басс, Ю. Батурін, І. Бачило, В. Брижко, Ю. Битяк,

В. Гавловський, В. Галуцько, М. Дамірчиєв, П. Дігівський, В. Заросило, Р. Каложний, В. Колпачков, В. Копилов, О. Кузьменко, А. Марущак, О. Марценюк, Р. Мельник, А. Нонко, А. Письменницький, О. Радишевська, С. Стеценко, В. Ткаченка, О. Тихомиров, В. Хахановський, В. Цимбалюк, Т. Цуркан, М. Швець, Ю. Шемшученко, В. Шкарупа та ін. Проте аналізованих нами питань вони торкалися лише побічно, досліджуючи інші, більш загальні, спеціальні чи суміжні виклики.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі праць вчених-юристів визначити основні елементи адміністративно-правового статусу суддівської публічної адміністрації.

Виклад основного матеріалу. У тлумачному словнику української мови слово «статус» визначається як певний стан чогонебудь («становище, стан») [1, с. 342].

Термін «публічна адміністрація» уперше було використано в праві Європейського Союзу. Аналіз окремих нормативно-правових актів ЄС дозволяє зробити висновок, що в європейському праві є два визначення поняття «публічна адміністрація» – у вузькому та широкому розумінні. У вузькому сенсі під «публічною адміністрацією» розуміються «регіональні органи, місцеві та інші органи публічної влади», «центральні уряди» та «публічна служба». Під органами публічної влади при цьому розуміються «інституції регіонального, місцевого або іншого характеру, інші органи, діяльність яких регулюється нормами публічного права або діями держав-членів; органи, наділені достатніми суверенними повноваженнями країни, які з формальної точки зору не є частиною адміністративного апарату держави-члена, але структура та завдання яких визначено в законі (причому ці завдання належать сфері функціонування держави)» [2; 3].

В. Галуцько поняття «публічна адміністрація» тлумачить як систему органів державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та інші суб'єкти, наділені адміністративно-управлінськими функціями, які діють з метою забезпечення як інтересів держави, так і інтересів суспільства в цілому, а також сукупність цих адміністративно-управлінських дій та заходів, встановлених законом [4].

Відповідно до вищезазначеної інформації можна зробити висновок, що публічною адміністрацією є об'єднання органів державної влади та приватних суб'єктів публічної влади, які наділені владними повноваженнями для здійснення функцій загальнодержавного значення.

М. Горбач вважає, що правовий статус суб'єктів публічної адміністрації – це взаємопов'язаний комплекс юридично закріплених завдань (функцій), обов'язків і прав, коли вони можуть діяти виключно відповідно до другого принципу правового регулювання «заборонене все крім того, що дозволено законом», а також із посиленою юридичною відповідальністю за порушення режиму законності (відповідальності негативного характеру, яка накладається на суб'єктів публічної адміністрації), а також із юридичною відповідальністю позитивного характеру, що реалізується цими суб'єктами публічної адміністрації, які мають загальний, універсальний характер для всіх однорідних учасників правових відносин [5].

Невід'ємними елементами адміністративно-правового статусу є адміністративні права та обов'язки, а всі інші елементи, такі як правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії компетенція, адміністративна відповідальність, юридичне явище, стосуються динаміки адміністративного права, іншими словами, є адміністративними інструментами права та не можуть бути віднесені до загального складника адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права, але можуть бути додатковими [5].

А. Костюков вважає, що до таких елементів належать правосуб'єктність, посадові завдання, основні функції, права, обов'язки, гарантії, форми діяльності, відповідальність та порядок посадових взаємовідносин (підпорядкованість) [6, с. 22].

Таким чином, основними елементами адміністративно-правового статусу суддівської публічної адміністрації також є права та обов'язки. До додаткових елементів, на нашу думку, слід віднести адміністративну відповідальність та гарантії виконання прав та обов'язків.

На думку І. Іванищука, основними ознаками адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють адміністративно-правове забезпечення судової гілки влади, є їхнє місце та роль у державному управлінні, окреслені певними правовими рамками й визначені Конституцією України, іншими законами та підзаконними актами, на підставі яких формується судова гілка влади, напрям правового забезпечення цих відносин, адміністративно-правовий вплив суб'єктів публічної адміністрації для забезпечення реального захисту гарантованих Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами держави прав і свобод людини й громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства й держави [7].

Адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, що здійснює адміністративно-правове забезпечення судової влади, є сукупністю статичних юридичних елементів, які визначають місце й роль посадових осіб та публічних органів, зокрема обсяг і глибину їхньої правосуб'єктності, компетенцію (обов'язки і права) та відповідальність за неналежне забезпечення незалежності судової влади, забезпечення прав і законних інтересів осіб, які звернулися до суду за юридичною допомогою [7].

Таким чином, «суддівська публічна адміністрація» займає провідне місце в державному управлінні, керується нормативно-правовими актами України і здійснює забезпечення судової гілки влади, на її основі формуються адміністративно-правові відносини між судовими органами.

Професор В. Авер'янов наголошує, що компетенція (права й обов'язки) є головним складником змісту правового статусу кожного органу, який доповнюється такими важливими елементами, як його завдання, функції, характер взаємозв'язків з іншими органами (як «по вертикалі», так і «по горизонталі»), місце в ієрархічній структурі органів виконавчої влади, порядок вирішення установчих і кадрових питань [8].

Сукупність судових органів, наділених різною компетенцією, є основою судової влади. Головним їх призначенням є вирішення юридично значущих справ, що мають правові наслідки. Судовій владі відводиться особлива роль арбітра в суперечках про право. Суб'єктом, який здійснює судову владу, є не будь-який державний орган, а лише суд з притаманними лише йому можливостями впливу на поведінку людей і соціальні процеси. Судова влада – це специфічна гілка єдиної державної влади, яка має власну виключну компетенцію щодо розгляду юридично значущих справ, що мають правові наслідки, і реалізується виключно конституційними органами (судами) в межах закону та спеціальних (судових) процедур [9, с. 422; 7].

Відповідно до ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в Україні діє єдина система забезпечення функціонування судової влади – судів, органів суддівського врядування, інших державних органів та установ системи правосуддя. Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України та Національна школа суддів України, інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування беруть участь в організаційному забезпеченні діяльності судів. Державна

судова адміністрація України забезпечує виконання рішень про утворення чи припинення (ліквідацію) судів [10].

Таким чином, основними органами «суддівської публічної адміністрації» є Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України, Національна школа суддів України та всі інші органи, що беруть участь у забезпеченні діяльності судової гілки влади.

Висновки

Таким чином, до елементів адміністративно-правового статусу суддівської публічної адміністрації слід віднести адміністративні права, обов'язки (основні), а також юридичну відповідальність та гарантії виконання прав і обов'язків (додатковий).

Адміністративні права суб'єктів суддівської публічної адміністрації – це законодавчо закріплені, дозволені для здійснення законної діяльності суб'єктів, що забезпечують діяльність судової гілки влади та призначені для виконання поставлених завдань у цій сфері міри дозволеної поведінки.

Адміністративні обов'язки суб'єктів суддівської публічної адміністрації – це законодавчо закріплені обов'язкові для виконання міри необхідної поведінки для забезпечення нормального, якісного функціонування судової гілки влади, що забезпечуються примусовими заходами держави.

Адміністративна відповідальність суб'єктів суддівської публічної адміністрації – це застосування заходів примусу держави у вигляді санкцій за невиконання або неякісне виконання суб'єктами публічної адміністрації своїх повноважень.

Адміністративні гарантії виконання прав і обов'язків суддівською публічною адміністрацією – це запорука дотримання суб'єктами суддівської публічної адміністрації реалізації їх основної сфери діяльності (наприклад, таких, як вчасне, справедливе та неупереджене правосуддя й забезпечення основного принципу, для чого вони створені та функціонують, – забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян України).

Отже, елементи адміністративно-правового статусу суддівської публічної адміністрації – це основні складники, з яких складається адміністративно-правовий статус (права, обов'язки, адміністративна відповідальність та гарантії виконання прав і обов'язків), які створені та функціонують на основі норм адміністративного права, закріплені на законодавчому рівні та призначені для ефективного функціонування судової гілки влади України.

Список використаних джерел:

1. Яремчук В., Сліпущко О. Тлумачний науковий словник української мови. Київ : АКОНИТ, 2008. 528 с.
2. Комзюк А. Адміністративний процес України : навчальний посібник. Київ: *Прецедент*, 2007. 531 с.
3. Кравцова Т., Солонар А. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації. *Форум права*. 2010. № 4. С. 522-525.
4. Пихтін М., Галуцько В., Новіков М. Теорія держави і права: навчальний посібник. Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2011. 250 с.
5. Горбач М. Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права: теорія і практика : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2017. 18 с.
6. Костюков А. Должностное лицо: административно-правовой статус. *Правоведение*. 1987. № 2. С. 20-26.
7. Іваничук А. Адміністративно-правове регулювання діяльності судової гілки влади: теорія і практика : монографія. Київ: Ун-т "Україна", 2014. 356 с.
8. Авер'янов В. Адміністративне право України: доктринальні аспекти реформування. *Право України*. 1998. № 8. С. 8-13.
9. Марочкін І., Сибільова Н., Тихий В. Організація судових та правоохоронних органів : підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів. Харків: ТОВ «Одіссей», 2007. 528 с.
10. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. *Голос України*. 2016. № 132-133.

The article stipulates that the administrative duties of subjects of judicial public administration are legally mandated to carry out the necessary behavior to ensure the normal, quality functioning of the judicial branch of power, which are provided by coercive measures of the state. It has been established that the administrative responsibility of the subjects of judicial public administration is the application of measures of coercion of the state in the form of sanctions for non-compliance or poor performance of the subjects of public administration by their powers. It is emphasized that the administrative guarantees of the fulfillment of the rights and duties of the judicial public administration is a guarantee of the compliance of the subjects of the judicial public administration with the implementation of their main sphere of activity. The totality of the judicial authorities with different competencies is the basis of the judiciary, their main purpose being the resolution of legally significant cases having legal consequences. The basic elements of the administrative and legal status of the judicial public administration are also the rights and duties. Additional elements include administrative liability and rights and responsibilities. The main bodies of the Judicial Public Administration are the High Judicial Council, the High Qualifications Commission of Judges of Ukraine, the State Judicial Administration of Ukraine, the National School of Judges of Ukraine, and all other bodies involved in ensuring the activity of the judiciary. It is proved that the judicial public administration, occupies a leading position in the state administration, is guided by the normative legal acts of Ukraine, which provides the judicial branch of power, and on the basis of which administrative and legal relations between judicial bodies are formed. It is concluded that the elements of the administrative-legal status of the judicial public administration are the main components of which the administrative-legal status (rights, duties, administrative responsibility and guarantees of fulfillment of rights and duties), which are created and operate on the basis of administrative norms rights enshrined at the legislative level and intended for the effective functioning of the judiciary.

Key words: public authority, efficiency, elements of administrative and legal status, independence, public administration, judiciary.